

VERLIES EN ROUW

Zin in onderwijs

Verlieservaringen en de donkere kant van het rouwen, je hoopt het nooit tegen te komen, maar niemand blijft ervan gespaard. Je weet niet goed hoe een gesprek te beginnen, je stelt het uit tot een geschikter moment, dat helaas niet komt. Met als gevolg dat het je overvalt en zeer confronterend wordt, als je ermee te maken krijgt.

En als het dan een keertje lukt om met elkaar in gesprek te gaan dan zou je, volgens de visietekst over rouw en verlies, ook nog een verbinding moeten maken met de christelijke inspiratie. Een ongelooflijke drempel, niet alleen omdat je gevoel op dat moment aangeeft dat God je in de steek laat, maar ook omdat die inspiratie voor velen onder ons niet evident is.

Dit artikel reikt je enkele gedachten aan, die inspirerend kunnen zijn om verlies en rouw ter sprake te brengen, waardoor je collega's beter en anders leert kennen, de kans krijgt om je in het onderwerp te verdiepen en het aanbod in de school doeltreffender op elkaar kunt afstemmen en ook zichtbaar maken op specifieke momenten.

Wie het thema verlies en rouw ruim benadert, vindt volgende aspecten op zijn of haar pad: dood, sterven, pijn, lijden, zelfdoding, afscheid nemen, naar een andere school gaan, zittenblijven, uit de echt scheiden, verhuizen, een andere job, eenzaam zijn, onbegrip ervaren ...

Iedereen wordt er door geraakt en zelfs zij die er niet onmiddellijk bij betrokken zijn, merken dat ervaringen uit het verleden misschien niet zo goed verwerkt zijn. Ons hoofd, ons hart, onze handen hebben het op dat moment heel moeilijk.

Deze ervaringen horen bij het (school)leven. Het is goed dat dit, veeleer gevoelige, thema aan bod komt in de katholieke dialogeschool. Het is meer dan de moeite waard om samen, vanuit de eigen identiteit en met een grote openheid voor de diversiteit, op zoek te gaan naar wat mensen nodig hebben om existentiële ervaringen een zinvolle plaats te geven in het eigen leven.

Ook al is het een dooddoener dat situaties rond rouw en verlies ons telkens 'overvallen', toch kan een team zich vooraf voorbereiden, een gesprek voeren, materialen kiezen ... om er voor te zorgen dat in de school een stevige basis aanwezig is waarop men kan terugvallen in tijden van een acute nood.

Immers, als we voor kinderen en jongeren hopen en wensen dat zij in het omgaan met rouw en verlies groeien, dan is het noodzakelijk dat leerkrachten met elkaar in gesprek

gaan, zelf groeien, woorden zoeken om er klank aan te geven, in overleg afspraken maken, hebben nagedacht over manieren waarop zij hun woorden voel- en tastbaar kunnen maken in het hele schoolleven en zich daar voortdurend in oefenen en bekwamen.

Beginnen met een gesprek omdat elk verdriet uniek is

Het is belangrijk dat we mooie teksten bijeen brengen, een rijke bibliotheek voorzien, Youtube-filmpjes en muziek verzamelen. En toch ... het zijn slechts middelen om vooral aandacht te kunnen geven aan het allerbelangrijkste: nabij zijn, tijd maken ... 'Ik wil er zijn voor jou' ... Het gaat in de eerste plaats om zorg voor mensen. De materialen die we wensen te gebruiken worden steeds gekozen in functie van wat mensen echt nodig hebben om de rouw- of verlieservaring een plaats te geven in het leven.

Daar bestaan geen echte handleidingen voor. Mensen gaan immers op heel eigen, persoonlijke manier om met hartverscheurende situaties. Tips kunnen daarbij een hulp zijn. Maar iedereen rouwt op een unieke manier. Daarom zijn initiatieven die voor iedereen en voor elk moment goed zijn, helaas niet te vinden.

De vier sleutels, die Manu Keirse aanreikt, vormen een duidelijk kader en helpen bij het kiezen van de nodige materialen. Daarbij staan de 'betrokkenen' centraal en geven zij aan wat nodig is om tot gesprek te kunnen komen.

Vier sleutels van Manu Keirse als belangrijke aandachtspunten voor een zinvolle verwerking

Luisteren
(naar kinderen)

Omringen
met genegenheid

Juiste informatie
geven

Herinnering
levendig bewaren

De visietekst als oefening voor een gesprek

Verlies en rouw op school

Een katholieke school wil aandacht besteden aan alle existentiële ervaringen, ook van verlies, verdriet en rouw. Deze zijn onlosmakelijk met het leven verbonden en raken de hele mens. Daarom laat een katholieke school de spirituele ontwikkeling en vorming van leerkrachten en leerlingen aan bod komen in het dagelijkse schoolleven.

Precies omdat existentiële ervaringen van pijn, afscheid, verdriet, verlies, eenzaamheid en onbegrip allesbehalve evident en behoorlijk complex zijn, is het belangrijk dat er kansen geboden worden om zich te oefenen in het verwerken van dergelijke ervaringen. Hoe benader je iemand die innerlijk verscheurd is door pijn? Welke taal hanteer je als iemand overvallen wordt door een voor hem of haar extreme verlieservaring? Welk materiaal bied je aan? Welke keuze maak je in dit materiaal, aangepast aan de persoon of de groep die je voor je hebt? Geldt in deze situaties de one-liner: "problemen lossen we op als ze zich stellen", of is hier niet veeleer van toepassing dat een geoefend mens er twee waard is? Iemand die zich goed voorbereidt, komt sneller tot oplossingen en gaat vlotter om met moeilijkheden. Niemand hoeft overigens alleen te worden (over)gelaten aan zijn of haar verdriet. We zijn er samen voor elkaar.

Materialen gebruiken om een gesprek op gang te brengen

Wie op zoek gaat naar bruikbare materialen om rouw en verlies bespreekbaar te maken, ontdekt dat er een heel groot aanbod te vinden is: rouwkoffers, prentenboeken, filmpjes, liedjes, symbolen, draaiboeken, (Bijbel)verhalen, voorbeeldbrieven ... Ze worden vaak oordeelkundig bijeengebracht en getuigen doorgaans van een grote deskundigheid.

Daarom is het verkennen van het bestaande aanbod een heel nuttige stap alvorens met elkaar in gesprek te gaan. Een inventaris opmaken kan een volgende stap zijn. Ten slotte: meningen uitwisselen, noden van leerkrachten en leerlingen ontdekken en een pakket samenstellen dat bruikbaar is voor de school. Ondanks de grote diversiteit aan meningen en levensbeschouwingen is het meer dan de moeite waard om na te gaan wat de christelijke stem hierover te zeggen heeft. De christelijke traditie is, in alle openheid, een relevante speler in het debat.

We hoeven niet altijd opnieuw het warme water uit te vinden. En toch, daarnaast blijven we er ons van bewust dat in vele gevallen niet alles 'gesneden brood' is en er nog wat gesleuteld dient te worden aan wat de school kan gebruiken.

Een gesprek kan uitgaan van een voorbeeld uit de praktijk

Er is zoveel te doen ... het onderwerp is niet evident ... en toch ...

Het is mogelijk verlies en rouw te thematiseren alvorens er sprake is van een acute situatie. Tijdens deze minder 'geladen' momenten kunnen er zinvolle linken gelegd worden met andere vakken. Via taal, kunst, muziek, godsdienst, beweging, relationele vorming ... wordt het onderwerp ruimer bekeken en ontstaan ook andere gesprekken. Op die manier krijgen kinderen en jongeren meer kansen om het onderwerp een plaats te geven in het eigen leven.

Rekening houdend met de tijd die men beschikbaar heeft en de openheid tot het thema is het belangrijk daarbij een werkvorm te kiezen die past binnen het schoolverhaal.

Een eerste en zeer belangrijke stap is mensen in gesprek brengen. Daarvoor is een veilige, respectvolle omgeving nodig zodat ervaringen en gevoelens kunnen gedeeld worden.

Een artikel, enkele gespreksvragen, een draaiboek opstellen, zelf materialen ontwikkelen ... het zijn manieren om elkaar rond dit thema beter te leren kennen en afspraken te maken zodat kinderen en jongeren op die momenten de best mogelijke begeleiding krijgen.

Een werkgroep, op zoek naar een initiatief om het team dichter bij elkaar te brengen, koos er voor om dit te doen via het thema rouw en verlies.

Bij het thema 'Ik wil er zijn voor jou' werden volgende doelen gekozen:

- ervaringen uitwisselen,
- stil worden rond het thema,
- achtergrondinformatie aanreiken,
- zoeken naar en uitwerken van creatieve initiatieven,
- kansen ontdekken om de christelijke inspiratie te integreren,
- talenten en kwaliteiten van teamleden gebruiken.

Een schooleigen rouwkoffer maken, werd daarbij de rode draad doorheen de studievoormiddag.

Een website als inspiratie voor een gesprek

Het is de bedoeling om op de website van de Dienst Opvoedingsproject en Pastoraal suggesties en inspiratie bijeen te brengen die mogelijke kansen bieden om met elkaar in gesprek te gaan. We hopen dat dit een 'groeïend' project mag worden en dat er ook initiatieven van scholen een plaats kunnen krijgen. Hierbij willen we aandacht hebben voor wat al bestaat, door voldoende verbanden via hyperlinks (visietekst, rouwkoffers, prentenboeken, filmpjes, liedjes, symbolen, draaiboeken, (Bijbel)verhalen, voorbeeldbrieven ...) te voorzien, om scholen verder te helpen in hun zoektocht naar wat zinvol is voor het eigen schoolverhaal. Op de site is ook een inventaris te vinden van contactpersonen die bereid zijn om hulp te bieden waar nodig.

De visietekst 'verlies en rouw op school' is te vinden via pastoraal.vsko.be/visie/pastoraal. Bekijk de groeiwebsite via [pastoraal.vsko.be/thema's/verlies en rouw](http://pastoraal.vsko.be/thema's/verlies%20en%20rouw).

Ludwig Lybeert
Medewerker Dienst Opvoedingsproject en Pastoraal
VSKO

Op www.nascholing.be staat vanaf 1 mei het aanbod voor 2015-2016 open voor vrije consultatie en inschrijvingen.